

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sermones magistri Nicolai deniise sacre pagine professoris

De Tempore Hyemales

Denisse, Nicolas

[Augsburg], 1510

VD16 N 1513

D[omi]nica ii. post Epiph[ania]. Sermo q[ui]nt[us].

urn:nbn:de:hbz:466:1-30599

Domínica. II. post Epipha.

Erubescat. Et. ij. q. v. Cōsulisti. Secre-
toꝝ de iudex z cognitor ē. Et sic dr. L. d.
iuretu. Jurisuradi solū dei hñt vltorē.
Attēde. Nōne mltū tineret iuēcula nul-
pā alicui nobili gladiū sp in manu hñti z
ep̄ zelatori in p̄sp̄tu ei. ū capitali inimi-
co. Erpone z applica notādo illd̄ puer. vj
Zelus z furor viri nō p̄ccet i die vidite.

Domínica. ij. post Epiph. Sermo q̄nt̄.

De p̄prie facie

Dic̄. Tu fornicata es cū amato-
ribz multz: tñ reuertere ad me
et ego suscipiā te. Hierē. iij. Tria notāda
sunt circa sp̄uales nuptias.

Humane p̄uencatiōis p̄uersitas. ibi:
Tu fornicata es.

Diuine reuocatiōis benignitas. ibi: tñ re-
uertere ad me.
Benigne receptiōis. uertere ad me.
suauitas. ibi: et ego suscipiam te.

De p̄mo Deut. xxx. Deū q̄ te genuit
dereliquisti z oblit̄ es dñi creātoꝝ tui. De
sc̄do Eia. vj. Reuerte reuertere suna. zc̄.

De tertio Luc. xv. Hic peccatores recit̄
pit zc̄. Nuptie facie sunt zc̄.

Pro p̄mo. An m̄rimoniū siue sac̄m
nuptiaz debeat h̄re aliqd̄ ipediētū.

Nō. M̄rimoniū est remediū z̄ morbi
z̄ cupie q̄ se extēdit ad oēs nullo ipediēte.

Cū medicina debeat ex opposito r̄ndere
morbo: videt̄ q̄ m̄rimoniū possit eē i oibz
nullo ipediēte. Cōtra. L. q̄. xvij. phi-
bel m̄rimoniū fieri int̄ m̄. genera p̄so-
naz.

Ratio Bon. i. dñi. dist. xxxij. Da
rimoniū h̄z ipediētū multiplex. Qua-
re aut̄ maḡ q̄ alia sac̄ra: ratio est duplex.

Una ex p̄te efficiēt̄. q̄uis em̄ om̄ia sac̄ra
sunt a diuina institutiōe: tñ hoc sac̄m maxie
cōsistit in hūana disp̄atiōe: q̄ p̄ sensum
z̄rabit: nec h̄z disp̄atiōē det̄minatū.

Alia ē rō ex p̄te finis. q̄ cū oia sac̄ra sint i
remediū: istd̄ nō solū est i remediū: s̄ etiā
in officiū. Et cū alia sint sp̄ualia: huic z̄u-
eta ē actiō corp̄al. et tō facilī recipit ipedi-
mēta. Cū aut̄ obiect̄ q̄ ē remediū z̄ mor-
mediabil̄ ē q̄ p̄ m̄rimoniū: pura p̄ z̄tinen-
tiā. Hec Bon. Pro fundamēto. In oi-
bus p̄spiciēdū est quō fiat ne desit aliq̄ ar-

cūstātia debita ad bonitatē rei. Jō Am-
ger. Ergo vide qd̄ agas: sapiens delibat
anteq̄ faciat: sic tu p̄meditare miser. Et
Sen. d̄ st̄tutibz. Si tu prudēs q̄ p̄nt̄ z̄tine
Eae in aio tuo cuncta p̄pone. Lū q̄ q̄rit zc̄.
Dic̄. P̄ quā dicas Sic z̄ m̄tra sūt ip̄ et
dimēta m̄rimoniū sp̄ual̄ int̄ q̄ nora q̄ que-
admodū p̄p̄ fornicatiōem soluit̄ sp̄osalia
yt h̄z extra de iur̄iu. Sic p̄p̄ fornicatiōēz
sp̄ualē soluit̄ sp̄osalia cū ch̄o. Attēdite
h̄ p̄ccatores miser zc̄. et notate illud Hierē.
xvij. Dñe oēs q̄ te derelinquūt p̄cadāt zc̄.

Figura Sen. iij. P̄m̄i pentes statiz yt
dereliquūt dei p̄ceptū z̄fusi erubuerūt: et
a deo relict̄i reiecti extra parad̄sū se expulsi.
Erpone zc̄. notādo illd̄. j. Re. ij. Qui me
z̄tēnūt erūt ignobiles. Ul̄ ponat̄ figura
de al̄ia Sen. xliij. q̄ voluit fil̄iū suū h̄re
yrozē de filiabz alienigenaz. Sp̄ual̄ ali-
enigene sūt oēs p̄ccatores respectu di: q̄b̄ p̄
tinet̄ illud Joā. viij. Vos ex p̄te diabolo
estis: et desideria patris vestri vultis fa-
cere.

Pro sc̄do. In p̄cedēti zc̄. Nūc attēde
de sūt due p̄sideratiōes de nuptiis.

Prima est p̄sideratiō det̄estade offēsiōis.

Sc̄da est p̄sideratiō obseruade cōditiōis.

Pōt aut̄ tripl̄ z̄tingere offēsa z̄ h̄ sac̄m.

Prima est offēsa indebite z̄ctōis. Sc̄da
est offēsa inordinate executiōis. Tertia
est offēsa iniuste violatiōis. h̄ de p̄ma.

Prima igit̄ est offēsa indebite z̄ctōis
Et hec mltipl̄ z̄tingit: yt dicit̄ e i ser. iij.
hui⁹ dñice art. j. S̄z h̄ nora q̄ rāto q̄uor ē
offēsa hec z̄ alie seq̄ntes q̄nto ē maior m̄ri-
moniū z̄mediatio. Patz rōne institutiōis. q̄
ds̄ ip̄e imediate m̄rimoniū instituit Sen. ij
Et in loco dignozū sub celo. i. in parad̄o. et
statu purioꝝ. i. innocentie. J̄tē rōne appro-
batiōis. Ehis em̄ m̄rimoniū approbauit
nascēs de p̄gie in m̄rimonio cōstituta. yt
patet Lu. j. Approbauit etiā illd̄ Mat. ix
et. xxij. z̄ Lu. xij. celeste z̄uiūū m̄rimoniū
alibz nuptiis assimilat. et Jo. ij. nuptiis i-
terfuit. J̄tē rōne siḡtiōis. Nā vt dr̄ L. bo.
in. iij. pte. q. lry. ar. iij. i solutiōe ar. vi. Da
trimoniū h̄z q̄ndā excellētiā sup̄ alia sac̄ra
rōne. s̄ siḡtiōis. q̄. s̄ siḡt̄ z̄iunctiōem ch̄i et
eccl̄ie. De siḡtione eiusdē est in fm̄oibz p̄
cedētibz. Sc̄da est offēsa inordinate ex-
cutiōis q̄ aliq̄ z̄tingit p̄p̄ inordinate

sectione q. i. sicut ad aliam eam cogitatio et ap-
 peredo du ppaia eo gstat. Aut sic cu accedit
 inordinare ad ea q interio transit limites
 mrimoni; qz etiam no esset sua vellet eam
 cognoscere carnalr: et peccaret mortalr hq
 Alex. Aliqñ ptingit offensa ppter inordi-
 nata affectioem: qz vics ppter h omittit do
 leruire et ea facere q sunt saluti necessaria.
 Aug. li. de bo. coniugali. Si magi i sua co-
 iunctioe diligit illud qd honestu e q illd
 qd est inhonestu. i. qd e nuptiar: h dicete
 aplo eis fm venia pcedit. Si ho eqparet
 et pferret deo: mortale e pccm. Et Hiero.
 xxxij. q. iij. Origo. Origo qdem amoris
 erat honesta: s; magnitudo dformis. Ete
 plu est ad h. Si em qd inebriet de vino iu-
 ste adqfito: et p auaricia inheret reb; iuste
 adqfit; plus q deo: mortale est. Id e qd co-
 tingere pot cu ppaia vxore. Aug. Adul-
 ter est in sua amator ardentior. Preterea ali-
 qñ ptingit offensa in executioe mrimoni
 ppter inordinata modificatione: qñ. s. mo-
 du et regula honestat; excedit et ppermit-
 tunt: mlti turpia ppetrado. Sed quod pos-
 sent hoc sine fecundia noiari: qnta pleriqz
 inordinatio occultoz se inuice nudos stu-
 diose et turpissime inspicientiu qnta inho-
 nestas pbris et modis incopost; et turpif-
 sumis: qz illicit; tract; nedu facere sed qd
 pudet dicere: pudenda impudestime tra-
 ctado: qd e signa fornicatoz et adfiteroz
 magis qz coniugatoz. Et deniqz bestialita-
 tes it Angel pleriqz sicut n expedit eas cla-
 re loq hmoi. De his caute loqre: puta n e
 pccm os vxozu osculari. s; alibi valde pi-
 culum esse pot. Et de modis inhonest; di-
 cit Aug. Usus q est i natura execrabilr
 fit cu meretrice: sed execrabilr cum vxore
 Und i natura extra vas marie debitu qd
 esse cum mfe. Et i vase debito si fuerit si-
 ruatio talis q fec; no possit generari: tuc
 fm Tho. e pccm mortale et ptra naturaz.
Tertia est offensa iniuste violationis: q
 pnie vocat adulteriu. et pot esse ex pte vi-
 ri tm: aut ex parte vxozis tm: aut ex parte
 vtriusq; qd est grauissimu. Quidam autē
 adeo fati sunt vt existimet viri adulteriu
 pccm aut forte leue n imputari. Contra qd
 est dictu Innocentij pa. xxxij. q. v. Libiana
 religio adulteriuz in vxroz sexu pari rone
 codenat. Et Hieron. ad oceanu. Quod

non licet feminis: neque non licet et viris: et
 eade seruitus pari rone censet. Quia vt dicit
 apklus. j. Cor. vij. mulier non habet potes-
 tate sui corpis: sed vir. et vir no hz pte
 sui corpis: sed mulier. Un est mulier neq;
 garet debitu viro ex pemptu vel alia Au-
 sa irrationabili: non exclusat a mortali. Et
 idē dicendū de viro. De adulterio aut no-
 tandū q maxime abominanduz est ppter
 tria. Primo ppter pterratione. quia con-
 traria bono mrimoni. Na fm Aug. li. d.
 bo. iugali. et no. vij. q. vij. c. omne. Tria
 bona iuentunt in mrimonio. s. fides: ples;
 et sacm. Per adulteriu aut frangit fides
 debita iugio. per hoc etiam tollit certitu-
 do. plus p hoc etia fit derogatio sacramē-
 to inqntum sige desposatione chri cum ec-
 clesia quam nunq; dimisit. Vere vene-
 rabile sacramentu. sed probpudor time-
 du his reposit; ne sit pallum et refugiu
 abominationis et fetoris. Et certe viola-
 ri aut debonestari no potest hoc sacramē-
 tum absq; contumelia dei chrisi et homi-
 nis et ecclesie. Secundo ppter multiplicati-
 one in multis errorib; in quibus diffici-
 le imo impossibile est puidere et cosulere:
 quonia filij illegitimi matre sciente succē-
 dunt in hereditate. Nam in ciuitate assisi
 aliquado fuit homo (vt recitat Ro. d. Li-
 cio) qui ex alterius vxore habuit tres fili-
 os: que tamen adultera de ppro viro duos
 alios habebat. Vir autē credebat omnes
 esse suos. adulter tres autē cum diu simul
 familiaritate habuissent lz secreto: decre-
 uerunt viru interficere. Quo facto: eam
 accepit in vxore: et bona omnia viri pri-
 oris pro qnq; filijs quorum duo legitimi
 tm erant dispensabat. Quot erroribus
 iste implicatus peccauerat adulterando:
 peccauerat matrimoniu contrahendo: in
 contractu psistendo: et bona dispensando.
 Heu quotiens accidit filios adulterinos
 ab extraneo nutrir et eius hereditatem ca-
 pere: ad sacros ordines pmoueri. S femi-
 ne reprobate. o mulieres indiolate qn-
 ta mala facitis ad cooperiendū ignomini-
 am vestram. Tertio propter scandaliza-
 tionem. Inde em proueniunt multa pericu-
 losissima scandala. S sceleratissimu crimē
 quot per te regnant odia: quot inuidie:
 quot detractiones: quot p te perpetrata

Dominica. II. post Epipha.

homicidia. Exemplū legit de q̄dam dña q̄ fidem frangebāt marito q̄d marit̄ pp̄ dens finxit se ad villā abire nocteq̄ sequēti inuenta vxore cū adultero: eā interfecit p̄riterq̄ cū eo. Et exiens ostiū aliū adulterum inuenit exstantē q̄ suspiciās q̄ verū erat: sociū suū eē interfecit / maritū ipm̄ interfecit. Ecce fructū dolorosū adulterij. Matt. xvij. Ne hoi illi.

Pro tertio. Audistis rē. Vultū certe cauere debetis aut honestatē aut falsitatē cōtatis q̄ sacm̄ m̄rimoniū. Jura dicunt. Qui monerā alicui p̄ncipis falsificat dign⁹ est adustione. L. de falsa moneta. l. ij. Et q̄ falsificat monerā alicui ciuitatis capite punit. L. eo. ti. l. j. h̄mōi autē falsificatio monete obligat ad restitutionem. In iura cano. de iureiur. q̄nto p̄sonā tuam. Pone casum et expone notādo q̄ sacra sūt moneta sumi p̄ncipis et totius cōstatis: ideo multū cauendū est a violatione: aut deobnestatione seu falsificatione eorū. Nam dicit Ezech. v. Pro eo q̄ sacra m̄m̄ violasti nō parceret ocul⁹ me⁹.

Sermo. vij.

Nuptie facte

Nunt rē. Reuertere aduersat̄r̄ isrl̄ di. do. et nō auertā faciē meā a vob̄ q̄ sanet̄ ego sū di. dñs et nō irascar in p̄petuū. Hier. iij. In his p̄his notat benigna sponse reuocatio a sponsō. ch̄o. vbi tria notant. P̄mo: ipsa ben̄ q̄ reuocatio. Reuertere aduer. isrl̄. Sec̄do: reuocatiois p̄firmatio et nō auertā rē. Tertio: p̄firmationis rō: q̄ sanet̄ ego sum rē. De primo et sec̄do. Zach. j. Conuertimini ad me et ego reuertar ad vos. De tertio. Ps̄. Nunq̄ in eternū irascar̄ nob̄ aut extendens irā t. rē. Nuptie rē.

Pro p̄mo. An coact⁹ consensus faciat m̄rimoniū. Et sic p̄ sile. Qui baptizati consentit timore mortis baptizat⁹ est et p̄ baptizato h̄r̄ q̄ s̄l̄ in m̄rimonio. Cōtra. Nunq̄ fit aia sponsa ch̄i nisi ei vn̄iat̄ per amorē q̄ mulier nunq̄ fit sp̄s̄a viri nisi vn̄iatur p̄ amorē: s̄ vn̄io q̄ est p̄ coactū p̄sensū nō est p̄ amorē q̄ rē. Rūder Bon̄ in. iij. di. xxi. Consensus coact⁹ p̄t̄ eē dupl̄. s̄.

vi vel metu: vis ē maior̄ rei ipet⁹ q̄ repel̄li nō p̄t̄. Vetus est instans p̄culi trepid⁹ dari. In illo autē metu q̄ caderet in constā tē yriū: d̄ cū iura p̄sensū nō facere m̄rimo: s̄ rō hui⁹ sumit̄ a diuersis diuersimodē. Quidā em̄ dicit eē ex indulgentia iur̄. Jura em̄ indulgent̄ tales separi. P̄mū q̄ p̄sumūt p̄sententē ore / nō p̄sensisse cor̄ de. Et q̄ s̄bum dicit solū vt penā redimeret: vel et rōne finis: q̄ coacta m̄rimonia pessimos fines p̄sueuerūt h̄re. Alij dicunt q̄ nō ex iur̄ indulgentia sed h̄ facit p̄sonā et liberiarbitrij p̄sensus q̄ debet eē in m̄rimonio q̄ debet eē p̄sensū. Et h̄ videt̄ p̄ba b̄l̄. S̄ t̄ si post coactionē p̄sensit̄ carnalē copulā tunc incipit eē m̄rimoniū. Lū autē d̄: q̄ baptizati rē. dicit̄ q̄ baptizati est op⁹ dei nō hoim̄: s̄ m̄rimoniū ē a p̄sensu hoim̄: vel dicas q̄ nō est s̄le: q̄ nō tāta libertas ibi req̄rit̄ quāta in m̄rimonio. rō tū em̄ eē m̄rimoniū a p̄sensu causatur. Hec Bon̄. Pro fund. Sic dicit Aristō. iij. eth̄ic. Nihil sit p̄uose aut laudabilē nisi voluntarie fiat. in h̄uanis operib̄: maxie id sp̄cienda ē volūtas q̄d maxie necessariū ē in m̄rimonio. q̄d p̄ p̄sensū cōtrahit̄. Et q̄ tū ad h̄ p̄r̄ exponi illō p̄s̄. Belle sū aut̄ q̄ est. s̄ ad p̄hendū m̄rimoniū. Sed quent̄ rē. Dic rē. Postq̄ dicas sic: p̄sensu coact⁹ timor̄ mortis vel inferni m̄rimoniū sp̄uale impedit. Nō em̄ vult de⁹ coacta fuitia. ij. Lo. ix. Hilarē doroē diligit de⁹. Audite q̄ nūq̄ p̄fitemini nisi forte in q̄dragm̄: ma et forte p̄ coactionē q̄ deuotioē et qui p̄niam in mortis articulū differt̄. Vagno certe p̄culo aias v̄ias exponit̄. Vos lu b̄rici o auari incorrigibiles. Et plerūq̄ tales morte p̄occupant̄. Figura Dan. v. De balbazar q̄ cū fecisset magnū putuū et crederet se fore securū apparuit man⁹ scribens in pariete hec tria p̄ba. Vane t̄b̄ tel phares. vide ibi. Sp̄ualiter p̄ balbazar q̄ interpretat̄ venit turbatio: notat p̄cōt̄ ingrat⁹: q̄ dū q̄rem sperat h̄re / repentina cadit in eū turbationis calamitas. Aburimur autē vasis tēpl̄. s̄. m̄o: r̄ia: intelligētia: et volūtatē. Et cū credit se s̄. cup̄ in delictis et diuitijs / mors aduenit et v̄anis gaudijs sine imponit̄. Per manū autē scriberē sub̄ audi determinationē diuine iusticie. ideo d̄ Eccl̄. v. Ne tardes p̄uerti ad dñm.